

JAHON VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI

Ibrohimova Dilshoda 23.87

Annotatsiya

Ushbu maqolada jahon va o‘zbek adabiyotida latifa janrining o‘rni, uning paydo bo‘lishi, rivojlanish bosqichlari hamda badiiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Latifa xalq og‘zaki ijodining muhim janrlaridan biri sifatida insonlarning kundalik hayoti, ijtimoiy muammolari, kulgi orqali tanqidiy fikrni ifodalashda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Maqolada latifalarning mazmun-mohiyati, ularning milliy va umuminsoniy xususiyatlari hamda o‘zbek va jahon adabiyotidagi o‘xshash va farqli jihatlari yoritiladi.

Kalit so‘zlar

latifa, xalq og‘zaki ijodi, kulgi, satira, yumor, Nasriddin Afandi, folklor, badiiy janr, adabiyot, ijtimoiy tanqid

Kirish

Adabiyot insoniyat tafakkurining mahsuli bo‘lib, unda jamiyat hayoti, inson kechinmalari va ijtimoiy muammolar o‘z aksini topadi. Xalq og‘zaki ijodining eng qadimiy va ommabop janrlaridan biri bu — latifadir. Latifa qisqa, lo‘nda, kulgili mazmunga ega bo‘lib, unda ko‘pincha chuqur ma’no yashiringan bo‘ladi.

Latifalar nafaqat kuldirish, balki o‘ylantirish, tanqid qilish va hayotiy haqiqatlarni oddiy shaklda yetkazish vazifasini bajaradi. Jahon adabiyotida ham, o‘zbek adabiyotida ham latifa janri keng tarqalgan bo‘lib, har bir xalqning mentaliteti va dunyoqarashini aks ettiradi.

Asosiy qism

Latifa janrining kelib chiqishi va xususiyatlari

Latifa xalq ogʻzaki ijodining bir turi boʻlib, u qadimdan insonlar orasida ogʻzaki tarzda tarqalib kelgan. Uning asosiy belgilariga quyidagilar kiradi:

qisqaligi va loʻndaligi

kulgili va kutilmagan yakun

yashirin maʼno va ibrat

ijtimoiy hayotni aks ettirishi

Latifalarda koʻpincha kulgi orqali haqiqat aytiladi. Bu esa uni boshqa janrlardan ajratib turadi.

Jahon adabiyotida latifa janri

Jahon adabiyotida latifalar turli xalqlarda oʻziga xos shakllarda uchraydi. Ayniqsa, Sharq mamlakatlarida latifa janri keng rivojlangan.

Mashhur latifa qahramonlaridan biri — Nasriddin Afandi hisoblanadi. U turkiy xalqlar, arab va hatto Yevropa folklorida ham uchraydi. Nasriddin Afandi obrazida oddiy xalqning dono, topqir va hazilkash qiyofasi gavdalanadi.

Shuningdek, Yevropa adabiyotida ham kulgi va hajv asosida yaratilgan qisqa hikoyalar mavjud boʻlib, ular latifaga yaqin turadi. Masalan, ingliz va fransuz folklorida hazil hikoyalar orqali jamiyatdagi kamchiliklar tanqid qilingan.

Jahon latifalarining umumiy jihati — insoniy kamchiliklarni kulgi orqali koʻrsatish va shu orqali tarbiyaviy ahamiyat kasb etishidir.

Oʻzbek adabiyotida latifa janri

O‘zbek xalq og‘zaki ijodida latifalar alohida o‘rin egallaydi. Ayniqsa, Nasriddin Afandi latifalari juda mashhur bo‘lib, ular asrlar davomida xalq orasida yashab kelmoqda.

O‘zbek latifalarida quyidagi mavzular keng yoritiladi:

odamlarning ochko‘zligi

dangasalik va nodonlik

adolatsizlik

hayotiy topqirlik

Masalan, Afandi latifalarida oddiy vaziyat orqali katta haqiqat ochib beriladi. U ko‘pincha kulgili vaziyatga tushadi, ammo yakunda dono fikr bildiradi.

O‘zbek latifalari xalqning donoligi, hazil-mutoyibaga boyligi va hayotga ijobiy qarashini namoyon etadi.

Latifalarning tarbiyaviy ahamiyati

Latifalar nafaqat kulgi uyg‘otadi, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Ular orqali:

yaxshi va yomon xatti-harakatlar ajratiladi

insoniy fazilatlar targ‘ib qilinadi

jamiyatdagi muammolar tanqid qilinadi

Ayniqsa, bolalar tarbiyasida latifalar muhim rol o‘ynaydi. Chunki ular orqali bolalar oson va qiziqarli tarzda hayotiy saboqlarni o‘rganadi.

Jahon va o‘zbek latifalarining o‘xshash va farqli jihatlari

O‘xshash jihatlari:

kulgi asosida qurilgan

qisqa va lo'nda bo'ladi

tarbiyaviy ahamiyatga ega

Farqli jihatlari:

milliy mentalitetga bog'liqligi

qahramonlarining turlicha bo'lishi

mavzularining o'ziga xosligi

Masalan, o'zbek latifalarida Afandi asosiy obraz bo'lsa, boshqa xalqlarda boshqa qahramonlar uchraydi.

Xulosa

Latifa janri jahon va o'zbek adabiyotining ajralmas qismi hisoblanadi. U xalqning hayotiy tajribasi, donoligi va hazil-mutoyibasini o'zida mujassam etadi. Latifalar orqali insonlar kuladi, o'ylaydi va xulosa chiqaradi.

Bugungi kunda ham latifalar o'z ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, ular zamonaviy hayotda ham keng qo'llanilmoqda. Ular insonlar o'rtasidagi muloqotni jonlantiradi va ijobiy kayfiyat ulashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O'zbek xalq og'zaki ijodi namunalar to'plami
- 2.Folklorshunoslik asoslari
- 3.Jahon adabiyoti tarixi
- 4.Nasriddin Afandi latifalari to'plami
- 5.Adabiyot nazariyasi darsliklari.